

Informasjonsskontoret
Postboks 5102 Oslo Dep
0510 TLF. 461800

Informasjon Motivasjon Opinion

Norsk Samband
for De Føirente Nasjoner

Utdrag av Stortingsdebatten 8. februar 1973
om St.m. nr. 29 (1971 - 1972)
"Om enkelte hovedspørsmål vedrørende
Norges samarbeide med utviklingslandene".

(NORAD/Inf -3.73/300/LOB0)

ASBJØRN HAUGSTVEDT:

.....

Det har, så vidt jeg forstår, vært en forutsetning at utviklingshjelpens hovedretningslinjer skal vurderes med passende mellomrom i Stortinget. Vi har ikke hatt noen større debatt om retningslinjer for utviklingshjelpen siden forsommeren 1968, da tinget behandlet St. prp. nr. 109 for 1966—67. Debatten i dag vil således være av avgjørende betydning for det videre arbeid i tiden framover på dette felt. Jeg håper at debatten også bl.a. kan virke til større goodwill i opinionen for norsk utviklingshjelp enn den som synes å være til stede i dag. Så å si samtidig med at utenrikskomiteen avgav sin innstilling om utviklingshjelpen, ble det offentliggjort en gallupundersøkelse om folks holdning til denne. Det må innrømmes at denne gallupundersøkelse ikke var særlig oppmuntrende lesning. Jeg registrerte selvfølgelig med tilfredshet at det innen Kristelig Folkepartis velgerskare var registrert det største antall med positiv holdning til utviklingshjelpen. Men alt i alt gav undersøkelsen et vink om at det her ligger store oppgaver og venter når det gjelder å informere om Norges plass og oppgave i det internasjonale arbeid for hjelp og bistand til utviklingslandene.

Det er sikkert enighet om at i de fleste land som vi kaller utviklingsland. — og av dem er det ca. 100 i verden — er forholdene for den jevne befolkning fremdeles uakseptabel. Millioner av mennesker lider direkte nød eller lever på den absolutte minimumsgrense. Millioner har ennå ikke kunnet få den helt minimale utdanning og opplæring. Det vi i vårt land ser på som helt selvfølgelige rettigheter — et sted å bo, nok mat og et meningsfylt arbeid og forskjellige sosiale ytelser — virker for millioner av mennesker i verden i dag som ren utopi. Sett under ett er ca. 60 pst. av folkene i utviklingslandene analfabeter. I Afrika er tallet ca. 80 pst., i Sør-Afrika 73 pst., i det nære Østen 59 pst., i Øst-Asia 42 pst. og i Latin-Amerika ca. 30 pst.

Bare på dette felt står man overfor enorme problemer som det er umulig å overskue. Men det som fremstår som hovedproblem nr. 1, er ernærings situasjonen.

Det har vært en alminnelig oppfatning i vårt land at der det er behov for hjelp, der skal det ytes hjelp uten sideblikk til raser, religion eller politiske synspunkter. Dette er i pakt med det kristne syn om ansvar for vår neste og den humanistiske tradisjon som vi bekjenner oss til. Jeg håper at vi som folk vil kunne bevare denne holdning også i framtiden.

Det ligger i sakens natur at et lite land som Norge med sine begrensede ressurser ikke alene kan gjøre så veldig mye i utviklingslandene sett under ett. Den hjelp og bistand vi kan yte, uansett hvor mye vi trapper opp bevilgningene, må i sammenhengen betraktes som en dråpe i havet. Men der denne dråpen faller ned, har den sin store betydning for mange mennesker. Vi er med på å redde liv, og vi gjør livet lettere å leve for mange. Utviklingslandenes problemer er derfor ikke Norge uvedkommende.

.....

Dette at økonomisk vekst alene ikke behøver å bety noen løsning av de problemer de brede befolkningsgrupper i utviklingslandene står overfor, er stadig kommet sterkere fram i debatten om u-landenes problemer. Iblant står man overfor den kjensgjerning at det vil være nødvendig med forandringer i sosial og økonomisk struktur dersom veksten skal bety framgang og bedre livs- og levevilkår for de store og vanskeligstilte samfunnsgrupper.

Her berører man et sentralt problem når det gjelder flere utviklingsland, og et meget vanskelig politisk problem, som bare kan løses av utviklingslandene selv. Det er selvsagt ingen oppgave for Norge å yte noe bidrag til å utdype den sosiale og økonomiske kløft det måtte være mellom samfunnsgrupper i de enkelte land vi samarbeider med. Jeg finner det rimelig om slike momenter blir tatt med i helhetsvurderingen når vi skal velge samarbeidsland. Etter min vurdering vil det norske folks holdning til utviklingshjelp i stor grad i framtiden bli bestemt ut fra i hvilken grad vi lykkes i å nå de minst privilegerte i utviklingslandene med vår hjelp og bistand. Statistikken viser at det har vært framgang, og til dels ganske klar økonomisk framgang, i mange u-land i den siste 10-årsperioden. Men samtidig vet vi også at de indre fordelingsproblemer i utviklingslandene langt fra er løst, og at kløften mellom de rike og fattige land ikke er blitt mindre — heller det motsatte.

.....

(Asbjørn Haugstvedt)

.....

Norsk utviklingshjelp er etter hvert blitt en så viktig del av norsk politikk i sin alminnelighet at den i stadig større utstrekning blir gjenstand for allmennhetens oppmerksomhet. Dette er selvsagt en positiv utvikling. Sett på denne bakgrunn må det være en meget viktig oppgave å motvirke at det hos folk blir trukket slutninger som beror på mangelfullt kjennskap til de spørsmål vi her står overfor, eller som beror på uklar eller misvisende informasjon. Det er derfor viktig at man avstår tilstrekkelige midler til informasjon om vårt samarbeid med utviklingslandene.

.....

I og med det jeg her har anført, har jeg også indirekte pekt på det betydelige opplysningsarbeidet innad i vårt land, hva det har å si når det gjelder å skape goodwill for norsk bistand til utviklingsland. Norsk utviklingshjelp må ikke av folk bli oppfattet som et «lukket rom», hvor det skjer ting som allmennheten ikke har kjennskap til. I denne forbindelse er det grunn til å stille seg spørsmålet: Hva vet egentlig det norske folk om norsk utviklingshjelp i dag? Hva vet de om det som har skjedd hittil, og hvilken betydning norsk utviklingshjelp har hatt for de land og folk som vi samarbeider med? Jeg har en følelse av at det her ligger store oppgaver og venter når det gjelder å gi en hensiktsmessig informasjon om disse spørsmål til de store folkegrupper. Når det innenfor mitt partis velgerskare er såpass markert positiv holdning til norsk utviklingshjelp, så tilskriver jeg dette faktum det forhold at en stor del av våre velgere mer eller mindre er knyttet til norsk misjon, som jo har drevet med utviklingshjelp lenge før ordet ble brukt i den offentlige debatt.

.....

TOR OFTEDAL:

To dager etter at utenriks- og konstitusjonskomiteen la fram innstillingen om St. meld. nr. 29 om enkelte hovedspørsmål vedrørende Norges samarbeid med utviklingslandene, offentliggjorde Gallup resultatene av den allerede nevnte undersøkelse som viser at 61 pst. av de spurte fant bevilgningene til u-hjelp for høye. 30 pst. syntes tallene var passende, mens bare 7 pst. anså dem for lave. Gallupundersøkelsen danner unektelig et disharmonisk preludium for Stortingets debatt om nærværende innstil-

ling, som — enten man legger flertallets eller mindretallets opptrappingsplan til grunn — forutsetter bevilgninger til u-hjelp i årene framover langt utover rammen for 1973, som 61 pst. syntes var for høy.

Disse galluptallene, som kom fram ved en undersøkelse i november 1972, stod unektelig i kontrast til en annen undersøkelse som Statistisk sentralbyrå foretok godt og vel et halvt år tidligere. Sentralbyråets undersøkelse viste at 72 pst. var for u-hjelp, mens bare 24 pst. var mot. 48 pst. fant bevilgningen for 1972 passende, 10 pst. syntes den var for lav, mens bare 24 pst. mente den var for høy.

Selvsagt kan det ha foregått et mektig stemningsskifte mellom februar/mars i fjor da Statistisk sentralbyrå foretok sin undersøkelse, og november da Gallups intervjuere var ute i marken. Det kan heller ikke utelukkes at godtfolks toleransegrense for u-hjelpsbevilgninger nettopp ligger et sted mellom de 460 mill. kr. som ble bevilget for 1972, og de 572 mill. kr. for 1973 som Gallup presenterte sine intervjuobjekter for. Men det kan også tenkes at de to undersøkelser illustrerer ordtaket at som man roper i skogen, får man også svar. Den ulike spørreteknikken kan ha påvirket utfallet. Mens Statistisk sentralbyrå åpnet med et generelt spørsmål for eller mot u-hjelp og senere sammenholdt u-hjelpsbevilgningene med andre ruvende poster på statsbudsjettet, gikk Gallup rett løs på u-hjelpens totaltall.

Helt for egen regning vil jeg også peke på enda et forhold som kan ha medvirket til de urovekkende galluptallene. Ikke så lenge før undersøkelsen ble foretatt, var norske skattytere blitt presentert for regningen i form av særskatten til u-hjelp på skatteseddelen for inntektsåret 1971. Hvis jeg personlig skulle anvise en sikker metode til å gjøre et samfunnsformål upopulært, ville jeg trolig foreslå at det ble finansiert ved en særskatt. Hvordan ville folk ha reagert om de på skatteseddelen fikk utregnet f.eks. 2 pst. av antatt inntekt til universiteter og forskning, ca. 7 pst. til forsvaret osv? Det forbauser meg at man i et land hvor det nærmest er en panisk angst for øremerkede avgifter, altså indirekte skatter, finner det naturlig med en øremerket direkte skatt til et tilfeldig valgt formål som u-hjelp. For min egen del ville jeg ansett det langt mer rimelig og logisk med f.eks. øremerkede bilavgifter til veiformål, men her har det ikke vært ørens lyd å få.

Men selv om det kan bringes inn aldri så mange modifierende momenter ved vurderingen av galluptallene fra november, tror jeg vi bør erkjenne at norsk opinion nok ikke er helt på bølgelengde med den holdning til u-hjelpen som gjør seg gjeldende her i Stortinget. Vi politikere har ikke mak-

(Tor Oftedal)

tet å skape tilstrekkelig forståelse for den egentlige hensikt med de betydelige uttellingene fra statskassen til utviklingshjelp. Mange mennesker betrakter åpenbart u-hjelpen som en slags julenissevirksomhet eller en form for fattigalmisser på et internasjonalt plan.

Selvsagt er den humanitære siden av u-hjelpen og den medmenneskelige solidaritet med folk i bitter nød, med sultne og forkomne barn, en mektig drivkraft. Men hvis vi ensidig stirrer på den humanitære og medmenneskelige side av saken, må problemet uvegerlig melde seg med de mange uløste oppgaver i vårt eget land. Vi har så mange skavanker i det norske samfunn og vi har så vidt begrensede ressurser til å møte disse oppgavene med, at den forestående opptrappingen av u-hjelpsbevilgningene knapt lar seg rettferdiggjøre ved appeller om medmenneskelig hjertelag og solidaritet med fremmede folkeslag alene. Bare hvis u-hjelpen bringes inn i en videre sammenheng, kan den få full mening.

All erfaring viser at en samfunnsorden ikke lar seg opprettholde i det lange løp hvis den rommer en allfor sterk indre sosial urett og spenning. Mangfoldige kulturer er gått til grunne fordi kløften mellom fattig og rik ble for grell. Men like lite som en enkelt nasjon eller en gruppe av nasjoner i lengden kan bevare sin samfunnsorden når den sosiale spenningen blir for sterk, kan vi regne med fred og stabilitet i en verden som preges av den nåværende ufattelige avgrunnen mellom rike og fattige nasjoner. La oss ikke glemme at det er et stort flertall av menneskeheten som rammes av endeløs nød og fattigdom. Hvis ikke noe effektivt gjøres for å bygge bro over denne kløften innen en rimelig tid, kan det ende med knall og fall for hele vår sivilisasjon. Jeg husker fra mine egne skoledager en stor globus der en betydelig del av verden var dekket med det britiske imperiums lyserøde og det franske verdensrikets grønne farger. Moderne globuser har en ganske annen variert fargeprakt. Men like lite som den politiske verdensorden av 1939 var evigvarende, bør vi innbille oss at den sosiale verdensorden av 1973 kan bli det.

St. meld. nr. 29, som danner grunnlaget for dagens debatt, taler i selve tittelen om «Norges samarbeid med utviklingslandene». Jeg tror dette er et viktig stikkord. Den oppgaven vi står overfor, er så gigantisk at den krever helhjertet innsats av hele menneskeheten. Ingen land kan make oppgaven alene. Men i disse felles bestrebelsene med henblikk på å snu en utvikling som på lengre sikt truer hele sivilisasjonen, deriblant vår egen eller våre etterkommeres eksistens, har også vi vårt medansvar og vår del av oppgaven.

Så kan vi spørre hva vi egentlig har med dette: Elendigheten i verden er ikke vår skyld! La dem ordne opp som selv har fått i stand det hele! Har vi ikke nok med våre egne sorger og bekymringer? Bør vi ikke ordne opp i eget hus før vi påtar oss å ordne opp for andre? Sier ikke dikteren: «Hva du evner, kast av i de nærmeste krav»? —

Når slike problemer diskuteres, er det gjerne ett forhold som faller meg i tankene. Jeg står nok personlig fjernt fra det miljø som har båret fram misjonsvirksomheten i fremmede verdensdeler, og jeg har verken rett eller lyst til å identifisere meg med misjonsfolket. Men jeg er likevel fylt med respekt for den offervilje, nidkjærhet og brennende tro som har preget dette miljø. De tusener av misjonskvinner som har strikket sokker eller bakt bløtkaker til misjonsbasarene, og siden generøst brukt sine surt ervervede skillinger til kjøp av lodder eller til kollekt på innsamlingsbøssene, gjorde ikke dette fordi de ikke hadde andre ting å bruke penger og krefter på. Det er så visst ikke pengematadorer eller mennesker i overflod som har båret fram misjonen. Det var stort sett alminnelige, fattige mennesker som brant for en sak de anså stor og hellig, dette å bibringe medmennesker evig frelse. Deres nidkjærhet lot seg ikke svekke ved at det i årevis kunne være så som så med frelsesfrekvensen ute på misjonsmarken. Heller ikke lot de seg lamme ved tanken på sine egne uløste behov eller ved den uomtvistelige omstendighet at ikke all vantro og hedenskap var overvunnet i deres eget land.

Jeg skulle ha ønsket litt av denne ånden fra misjonsmiljøet inn i debatten om vår u-hjelp. For egentlig er det vel en like stor oppgave vi her tar fatt på, nemlig å medvirke til å legge grunnlaget for en bedre, mer rettferdig, stabilere og tryggere verden. Personlig ser jeg på u-hjelpen som et ledd i den alminnelige utenrikspolitikken Norge fører med henblikk på å sikre fred, forståelse, samarbeid og tillit i en verden bygd på en internasjonal rettsorden. Når vi bruker ca. 3,5 milliarder kr. årlig til det militære forsvar, er det ikke fordi vi føler oss så rike og sytesløse at vi mener å ha råd til å sløse litt. Militærutgiftene ville ha vært det rene vanvidd hvis vi ikke så dem som en forsikringspremie for fred og frihet. Legger vi samme mål på vår innsats for u-hjelp, kommer vi kanskje til andre resultater enn om vi betrakter oss som rike onkler eller dumsnille julenisser. Det er ikke almisser vi gir av vår overflod, men et bidrag til å fremme en lykkeligere tilværelse, ikke bare for fremmede folkeslag, men også for oss selv og våre barn.

.....
.....

OTTO LYNG: -

.....
.....

La meg også tilføye, for ikke på noen måte å bli misforstått: Høyre lar seg ikke diktere av de galluptall som fra tid til annen blir presentert når det gjelder den norske befolknings syn på størrelsen av utviklingshjelpen. Vi ønsker å føre en politikk også på dette området som er forsvarlig ved en totalvurdering av landets samlede ressurser. Vi sier derfor innstillingen at også vi vil overveie en ytterligere økning av norsk bistand til utviklingslandene, men vi tar følgen av at det ennå ikke er fremlagt tilstrekkelig materiale til å belyse de problemer som kan oppstå når flertallets u-hjelpsprogram skal innarbeides i statsbudsjett og samfunnsøkonomi.

.....
.....

GUTTORM HANSEN:

.....
.....

Det er helt nødvendig fra tid til annen med en slik mer prinsipiell debatt om vår utviklingshjelp. De stemninger som den siste meningsmåling som er offentliggjort, tyder på er til stede i det norske folket, gjør at en slik debatt nå i høy grad er påkrevd. Det er ingen grunn til å feste for stor lit til slike meningsmålinger, men jeg tror likevel at sammenholdt med andre vitnesbyrd vi har, gir disse meningsmålinger dog et tilnærmet riktig bilde av holdninger blant folk når det gjelder utviklingshjelpen. Selvsagt har dette noe med informasjonssvikt å gjøre, men ikke bare det. Det er en solidaritetssvikt som her avdekkes, og det er etter mitt syn langt alvorligere og, med tanke på framtida, langt mer skjebnesvangert. Det er en svikt i en internasjonal solidaritetsfølelse. Denne svikt har sin bakgrunn i mange årsaker og tendenser i vår tid og i vårt eget samfunn. Men den er meget alvorlig og bør tas alvorlig.

Norsk utviklingshjelps første fase slik vi husker den med innsamlingen til India-fondet og liknende, var båret fram av en ærlig

vilje til å hjelpe fattige mennesker, mennesker i nød og sult. Det vi visste om den fattige verden på det tidspunkt, var meget lite, og jeg må si jeg tror det var en vesentlig faktor til den entusiasme og det engasjement som vi møtte overalt. Vi trodde at vi kunne gjøre en innsats med det vi gav, og vi trodde at vi ville se resultater fort. Nå vet vi mer, vi er blitt informert i en grad som ingen tidligere generasjoner er blitt om det vi kaller den tredje verden — den fattige verden bortenfor verdenshavene, bak Afrikas ørkenner, bortenfor Det indiske hav. Fjernsynet har gitt oss bilder og reportasjer inn i vår egen stue, reisende journalister har gitt nærgående og opprivende skildringer av forholdene, og mange andre har vært ute i disse landene og kommet heim og gitt oss sine inntrykk. Informasjon har dessverre i denne forbindelse skapt apati, handlingslammelse og ofte en deprimeret holdning som svært ofte har gjort at mennesker er flyktet inn i likegyldigheten, inn i en primitiv tankegang om at det nytter ikke, og så er det lett å si at vi bør rydde opp i vårt eget hus og avfinne oss med det som skjer utenfor, som noe som ikke vedkommer oss. Andre igjen har i disse år funnet seg en politisk ideologi som forteller at bare revolusjon i de fattige land og i vårt eget samfunn kan føre til endrede forhold, og dette skaper akkurat like mye handlingslammelse fordi de som er profeter for denne lære, ikke kan bidra til revolusjoner i de fattige land og — jeg må si — heller ikke yte vesentlige bidrag til samfunnsomforminger i sitt eget samfunn.

Både apatien, likegyldigheten og revolusjonsfrasene har sammen skapt holdninger som vi nå tydelig kan merke og registrere ikke bare i meningsmålinger. For mange mennesker spiller det også en stor rolle at så lenge det vi bidrog med til u-hjelpen, i vesentlig grad var småpenger, milde gaver av vår overflod, så registrerte en det ikke i det hele tatt. Men i dag er vi nådd opp i ganske vesentlige beløp, og i år framover vil beløpene stige raskt og etter opptrappingsplanen ligger på 1 260 millioner 1972-kroner om få år. Utenrikskomiteens flertall har sluttet seg til denne opptrappingsplan som regjeringen Bratteli la fram. Men når beløpet blir så stort, vil det merkes i vår økonomi, og det vil naturligvis være noen som spør om det er rett å bruke penger på disse fremmede og fjerne land i så stort omfang når så mange uløste oppgaver presser på i vårt eget samfunn. Og dette spørsmål vil melde seg med stadig større tyng-

(Guttorm Hansen)

de jo større beløpene blir som bevilges til utviklingshjelp. Allerede nå er det tydelig at spørsmålet er her, og at det vil forsterke seg i tida framover om vi ikke kan gi et fullgodt svar på det folk spør om.

Jeg tror for min del at det enkleste svaret bør være at dette gjør vi for fredens sak, dette gjør vi for å være med og redde verden fra en katastrofe som vi vil stå overfor om få år, og som ikke bare vil ramme utviklingslandene, men ramme alle mennesker i hele verden. Jeg tror at så enkelt må dette svar formuleres.

Men et annet spørsmål vil melde seg: Hva kan så Norge gjøre med sitt lille bidrag? Er det grunn til å tro at vi i det hele kan bidra til noe som helst, et lite folk på 4 millioner mennesker her oppe i den nordligste del av verden?

Det er her den internasjonale solidaritet må komme inn som et svar. Alene kan Norge ikke gjøre noe, alene kan ikke vi stoppe utviklingen. Men vi er ikke alene, vi er ikke de eneste som driver dette, vi er en liten del av en stor internasjonal aksjon. Andre industrialiserte og rike land møter akkurat de samme spørsmål fra sine borgere og akkurat den samme delvis negative holdning. Det gjelder ikke bare de små land. Også i de store land med langt større ressurser møter vi kollisjonen mellom de uløste oppgaver i eget samfunn og kravene om internasjonal solidaritet for den fattige del av verden. Med sin innsats kan et lite land, ikke minst ved eksemplet, bidra til å holde den internasjonale solidaritet oppe. Dessuten, i svaret på spørsmålet om hva lille Norge kan gjøre, ligger et svar i dette at det enkleste innhold i utviklingshjelpen ikke må glemmes for de store problemer. Og her må et lite land og et lite folk med en relativt sett liten innsats alltid holde klart for seg dette enkleste innhold, som må være med og bære fram: u-hjelpen, nemlig at de fattige masser i u-landene ikke er en eller annen slags abstrakt enhet, men at virkeligheten består av individer, utallige individer som har like stor rett til et menneskelig liv som vi selv mener vi har rett til det. Det å trekke noen opp av elendigheten er bedre enn å la alle gå under. Vi kan ikke sitte og vente på at andre skal komme og gjøre jobben mens vi holder oss på avstand og ser på. Dette enkleste innholdet i u-hjelpen tror jeg ikke må forsvinne, og slett ikke når vi skal svare på spørsmålet om hva et lite land kan gjøre.

Den største faren som truer den fattige verden i dag fra den rike verden, er den matematiske blindhets ufruktbare resignasjon, likegyldigheten hos de mange enkeltmennesker som synes de har nok med sitt og sine problemer, og den salongrevolusjonære kynisme.

Det er mot alle disse holdninger vi må gå ut i denne sak. Politikere som vil være «i takt med folkemeningen» i denne sak, gjør feil. Politikere må gå ut for å snu folkemeningen, skape den positive handlingsvilje og den posi-

tive opinion som er nødvendig. Under en annen stor utenrikspolitisk sak som vi er ferdige med nå her i Norge, ble enkelte av oss bebreidet at vi ikke var i pakt med folkemeningen, vi opptrådte i utakt med det som er blitt kalt grasrota. Jeg har for min del aldri oppfattet politikeren som en værhane, men som en opinionsdanner. Her, i denne saken, går jeg ut fra at de fleste i denne sal er enige i at politikeren må gå foran, være i utakt. Jeg har et håp i denne sak, og det er at de som sterkest ropte opp om utakt i denne andre sak, nå ikke har sådd vind og høster storm i den sak vi nå behandler, ved at andre grupperinger griper den samme argumentasjon og bruker gallupmålinger og annet som argument for stagnasjon eller reduksjon av den norske utviklingshjelpen, og til angrep på politikere fordi de er i utakt med folkemeningen.

70-åra er FN's annet utviklingstiår. Det handlingsprogram som FN har satt opp for dette tiåret, tar sikte på en utviklingshjelp som kan fremme en virkelig utvikling i den fattige del av verden. En betjener seg her av begrepet «sosial utvikling», som også fins i meldingen og i innstillingen, begrepet sosial utvikling i meget vid forstand, nemlig om utvikling som omfatter hele samfunnssystemet, som innebærer at hele systemet løftes opp og baseres på mennesket og dets velferd i videste mening som mål. De beslutninger som ble tatt i FN's økonomiske og sosiale råd i 1970 og av Generalforsamlingen samme år, tar sikte på en utviklingspolitikk som kort skissert er forklart slik av tidligere svensk ambassadør ved FN, Inga Thorsson, i den svenske boken «U-ländernas sosiale situation», og som oversatt til norsk lyder:

- a) at ingen befolkningsgruppe settes utenfor utviklingsprosessen,
- b) å oppnå strukturelle forandringer som fremmer nasjonal utvikling, og å aktivisere alle deler av befolkningen i utviklingsprosessen,
- c) å oppnå sosial likestilling, inkludert en rettferdig inntekts- og formuesfordeling,
- d) å gi høy prioritet til utviklingen av de menneskelige ressurser, bl.a. gjennom undervisning, sysselsetting og oppfyllelse av barnas behov.

Disse fire grunnsetninger eller prinsipper må legges til grunn for en utviklingsprosess som virkelig har som mål økt menneskelig velferd og sosial rettferdighet, og det er disse prinsipper som er lagt til grunn for den stortingsmeldingen som regjeringen Bratteli la fram, som vi behandler her i dag, og som har fått en sterk oppslutning i utenrikskomiteen og jeg håper vil få det også her i Stortinget. Det er disse mål vi også bør sette i forgrunnen i den informasjonsvirksomhet som stadig må drives for å motvirke likegyldighet og negative holdninger i vårt eget folk.

.....

JOHAN ØSTBY:

.....

Vi har nå snart bak oss et par tiår med betydelige kapitaloverføringer fra alle industrialiserte land til u-land. Til sammen utgjør de hundrevis av milliarder, målt i kroner. Men velstandskløften mellom rike og fattige land har økt istedenfor å avta. Denne tilsynelatende mangel på resultater er sannsynligvis en underliggende årsak til at vår egen opinion, ifølge de meningsmålinger som det allerede er blitt henvist til, utvikler seg i negativ retning når det gjelder holdningen til u-hjelp.

Hva er så de egentlige årsaker til den misere? De er sikkert mange. Men jeg tror at de viktigste er følgende:

1. Tross formell selvstendighet har mange u-land ikke den reelle råderett over sine egne naturgitte ressurser. Dette innebærer at de industrialiserte land kan gjøre prisen på importerte råvarer til-salderingspost i sine nasjonale regnskaper.

2. De industrialiserte land har ikke i tilstrekkelig grad vist generøsitet i sin ordinære handel med u-land. Hvis u-landene ikke tjener på sin handel med i-land, er det utelukket at de kan oppnå økonomisk framgang.

3. Befolkningstilveksten i mange u-land er så stor at den alene sluker den økonomiske framgang. Får man ikke den under rimelig kontroll, vil inntekten per capita ikke kunne økes vesentlig.

For å oppsummere litt: Det er først når u-land får reell råderett over sine egne ressurser, rimelige vilkår for handel med i-land og kontroll med sin egen befolkningstilvekst, at direkte u-hjelpsbevilgninger får en framtidig rettet mening. Jeg mener det er vår plikt inn til videre å vurdere størrelsen av våre direkte bevilgninger til u-land i tillit til at disse grunnleggende forutsetninger etter hvert vil kunne oppfylles.

.....

Selv er jeg mindre opptatt av selve målsettingen og mer opptatt av hvordan en skal kunne skape de forutsetninger som gjør det politisk mulig å oppfylle målsettingen. Det blir ikke lett med den retning opinionen nå synes å ta, hvis en skal tro meningsmålingene. Men en må ikke være blind for at det her foreligger en hovedoppgave. Jeg er forholdsvis sikker på at det første krav som må oppfylles, hvis norsk opinion skal tillate oss å følge den opptrappingsplan som nå legges, er at det kan dokumenteres konkrete resultater av den bistand vi yter.

Dette krever etter min vurdering at den bilaterale del av norsk utviklingshjelp holdes så høyt som mulig. Jeg er glad for at komiteen har samlet seg om en formulering som fastslår at 50/50-delingen mellom bilateral og multilateral hjelp fortsatt skal være målet. Multilateral hjelp er en god og nødvendig ting. Jeg er også prinsipielt enig i at stormakter som gjennom sterkt tosidig engasjement kan komme til å dominere et lite utviklingsland, bør yte mest mulig multilateralt. Men en slik mulighet eksisterer ikke for Norges del. Vi kan aldri komme til å dominere noe land. For oss er oppgaven å vinne vår egen opinion for u-hjelpstanken gjennom klar og oversiktlig påvisning av de praktiske resultater ved tosidige prosjekter. Jeg tilføyer her, ettersom forholdet bilateral kontra multilateral hjelp er berørt i tidligere innlegg, at det sannsynligvis ligger utenfor rekkevidden av det praktisk mulige å kunne øke den bilaterale bistand til mer enn 50 pst. av den samlede bistand. Oppgaven vil nok heller komme til å bestå i å beholde en bilateral andel som ligger i nærheten av de angitte 50 pst. Men det er en oppgave som en virkelig må anstrenge seg for å klare. Jeg tilføyer at jeg er villig til å betrakte multi-bi-prosjektene som er trukket fram her, helt ut som tosidig bistand i denne sammenheng.

Et annet krav som av opinionsmessige grunner må oppfylles, er at myndighetene ikke støter ungdommen fra seg i u-landspolitikken. Gjennom alle år har ungdommen vært sterkere engasjert for u-hjelp enn de eldre, og dette har vært en av forutsetningene for at u-hjelpen har nådd det nivå den tross alt har. Den mest verdifulle del av ungdommen i denne forbindelse er de som selv har vært engasjert i praktisk u-hjelpsarbeid, det vil i første rekke si tidligere og nåværende fredskorpsdeltakere. I dag er det uro omkring fredskorpssene, og det er mye skuffelse blant unge mennesker som — om jeg så må si — har fått skrubbet sin idealisme, sitt pågangsmot og sitt sterke engasjement mot en administrasjon som, ser det ut til, ikke har vært smidig nok til å møte de unge fredskorpsarbeidere på halvveien.

Jeg regner meg ikke som ekspert på disse ting, og jeg skal ikke gå i detaljer når det gjelder problemene i fredskorpsstjenesten; de er velkjente fra pågående debatt i aviser og andre media. Men jeg vil understreke det som står i innstillingen om å ta fredskorpsdeltakere og deres organisasjoner med på råd når de framtidige retningslinjer for fredskorpsstjenesten skal formes. En kan selvfølgelig spørre hvorfor en skal sette de unges skjønn over de eldres i denne saken, når en vanligvis ikke gjør det. Svaret er at det er de unge, aktive fredskorpsarbeidere som har

(Johan Østby)

møtt problemene i marken og følt dem på kroppen. Derfor er deres skjønn sikrest, og derfor bør en lytte nøye til hva de sier.

Jeg har lagt så vidt stor vekt på dette fordi jeg ser det som nødvendig at fredskorpsarbeidet — samme hvilket navn en nå vil sette på det — fortsetter og etter hvert helst økes. Grunnen til dette er følgende: En stor del av Norges tosidige bistand til utviklingsland består i eksperthjelp. Disse land har et enormt behov for eksperter på en rekke områder, og Norge kan skaffe slike eksperter, men de kan som regel skaffes bare ved hjelp av høye gasjer som danner grunnlag for en ekstremt høy levestandard i forhold til innbyggerne i det land hvor de arbeider. Dette må være slik. Men den psykologiske virkning er farlig, og jeg tror det er nødvendig at dette avbalanseres gjennom innsats av andre mennesker som i sin tjenestetid lever på et nivå som ikke synes håpløst uopnåelig for innbyggerne i vedkommende land. Det er her idealistisk innstilt ungdom har sin store oppgave, og vi må ha denne ungdom på vår side i anstrengelsene for å få vår bistand til u-hjelp opp på det nødvendige nivå.

.....

Jeg har i dette innlegget nesten utelukkende beskjeftiget meg med sider ved norsk u-hjelpspolitik hvor jeg tror at en endring ville bidra til å styrke oppslutningen om utviklingshjelpen i norsk opinion. Jeg tror mange etter hvert vil måtte bli enige i at dette er nødvendig. Men også opinionen skal være klar over at i-land og u-land lever sammen så å si i et lukket rom. Vi er, når alt kommer til alt, i samme båt. En omfattende u-landskatastrofe, som eventuelt vil inntre fordi industrilandene ikke har maktet sin bistandsoppgave mens det ennå var tid, vil nødvendigvis få ødeleggende virkninger også i den industrialiserte verden — vårt eget land innbefattet. Jeg ser det derfor slik at en bistandspolitikk i nærheten av det nivå som St. meld. nr. 29 legget opp til, i lengden kan vise seg å være en billig forsikring for egen velferd.

KJELL MAGNE FREDHEIM

Det er helt sikkert at det er blitt slik som også dette siste replikordskiftet gav uttrykk for, at utviklingshjelpen er ingen pop-sak her i dette land. Det kan en lese seg til av de meningsmålinger som fra tid til annen tas opp, og det kan en høre i samtaler mann og mann imellom ved forskjellige anledninger, at holdningen til u-hjelpen ute i det norske folket er nokså reservert.

Dette overrasker kanskje noen på bakgrunn av nordmenns vanligvis positive holdning til å yte hjelp der hjelp trengs mest, enten det er innenlands eller utenlands. Denne positive innstillingen til å yte hjelp gir seg fra tid til annen uttrykk i virkelige skippertak, men når det gjelder en planmessig og langvarig innsats i fjerne land, avtar altså denne positive innstillingen i sterk grad hos store grupper. Dette burde fortelle oss at vi, politikere og partier — og norsk utviklingshjelp, ikke har maktet å formidle opplysninger og informasjon om hvorfor vi bør yte en slik langsiktig hjelp og på hvilken måte.

Ja, hvorfor skal vi yte slik hjelp all den stund vi står overfor mange og store uløste oppgaver i vårt eget land? Hvorfor skal vi bruke millioner og atter millioner på prosjekter og grupper i fjerne land all den stund vi sjøl har grupper som snart trenger til en heving av sin levestandard, all den stund vi har mangel på sykehus, dårlige veier, distriktsproblemer og mangelfulle skoletilbud osv., osv?

Jeg forstår utmerket godt at slike spørsmål stilles. Det er spørsmål som også krever svar, sjøl om jeg her og nå ikke skal forsøke å gi noe fullgodt svar.

Slik jeg ser det, er det i hvert fall én hovedbegrunnelse for at bl.a. Norge skal yte u-hjelp på omtrent samme linje som andre i-land. Hovedbegrunnelsen står gjengitt i innstillingen, der det heter:

«Det generelle grunnlaget for norsk bistand til utviklingslandene er erkjennelsen av et interessefellesskap med dem og av at utvikling er den beste vei til en rettferdig verden og fred.»

Ved vår bistand skal vi altså forsøke å yte et bidrag til en noe mer rettferdig verden og dermed også legge et bedre grunnlag for fred. Dette er langt fra talemåter, men realiteter. Vi vet alle at urett, sosial ulikhet, nød og fattigdom gir grobunn for konflikter, for kriger. Vi vet at undertrykte reiser seg mot dem som undertrykker eller utnytter — og høyst berettiget. Slik har det vært, og slik vil det bli også i framtida. Vi vet også at slike konflikter kan skape spenninger som setter hele verdensfreden i fare.

Vi har sjøl erfaring for at krig setter et land tilbake i velstands- og velferdsutvikling. Vi vet at det som bygges opp gjennom årtier, ja, generasjoner, kan legges øde på kort tid.

(Kjell Magne Fredheim)

HELGE SEIP

Ikke minst gjelder det i vår tid, med de masseødeleggelsesvåpen som er for hånden. Sett i et slikt perspektiv må vi alle ha interesse av å bidra med vårt for å minske nød, fattigdom og sosial urettferdighet. Det er kort og godt i vår egeninteresse. Ved å hjelpe andre hjelper vi også oss sjøl.

Jeg tror vi kanskje kunne oppnå større forståelse i vår egen befolkning om vi erkjenner at u-hjelp ikke bare er selvoppofrelse fra vår side, men at slik hjelp bidrar til å trygge vår egen eksistens. Det blir med andre ord hjelp ikke bare til sjølhjelp for u-landene, men også for oss sjøl. Vår u-hjelp blir ikke mindre nødvendig og nyttig for u-landene av den grunn.

De mest svermeriske u-landsprofetene i vårt eget land — og vi finner dem i alle partier — vil sikkert reagere mot at en blander egeninteressen inn i denne forbindelse. Ikke desto mindre er det etter min oppfatning en realitet. Og realiteter skal man ikke underslå.

.....
.....

Jeg har i dette innlegget bare beskjeftiget meg med noen få sider av vår u-hjelpspolitik, sider som har den bivirkning at de er av egeninteresse for oss som nasjon. Jeg har gjort det ut fra den forutsetning, den tro at vi på den måten kanskje kan bidra til å skape en noe større forståelse for norsk u-hjelpspolitik ute i opinionen. Personlig tror jeg i hvert fall at en slik forståelse lettere skapes ved nøkternt å peke på hvorfor vi bør yte denne hjelp, enn ved å argumentere utelukkende på det rent ideelle plan.

Vi yter selvsagt hjelp fordi vi ønsker å hjelpe, men også fordi vi på den måten bidrar til å skape noe sikrere forhold i verden som helhet, noe som igjen kommer oss sjøl til gode. At denne hjelpen samtidig kan bidra en del til sikring eller utbygging av norske arbeidsplasser og dermed økt vekst i vårt eget land, anser jeg for å være en fordel. Jeg tror også at norsk u-hjelpspolitik er tjent med at disse faktiske forhold blir understreket, slik som jeg har forsøkt å gjøre i dette innlegget.

Jeg vil gjerne understreke at en må ikke i en slik sak lytte til mer eller mindre tilfeldige stemningsbølger. Her må en følge en langsiktig politisk linje, ikke kortsiktige betraktninger. Jeg lyttet med stor interesse til hr. Guttorm Hansens innlegg, og var enig i mye av det han sa. Hvis vi skulle legge gallupundersøkelser til grunn, kunne vi ta den ene hovedposten etter den andre på statsbudsjettet og stille spørsmål til folk, og vi ville få svar av liknende art som de som nå ble offentliggjort med hensyn til vår holdning til utviklingshjelp. Vi kunne spørre folk om de mener vi kunne greie oss med et lavere forsvarsbudsjett, og jeg ville spå tall som i hvert fall ligger høyere enn de vi så for utviklingshjelpen. Vi kunne ta andre poster, og vi ville få de samme svar. Det er her et spørsmål om vilje til politisk ledelse, og det som for meg står som det mest positive ved denne innstillingen, er at samtlige partier understreker såpass sterk vilje til å markere en politisk ledelse i en sak som etter vår mening har avgjørende betydning i det framtidige verdensperspektiv, men der vi er fullt klar over at det innen de enkelte land — Norge ikke unntatt — kan være stemningsbølger som går i andre retninger, og det kan være informasjonsbehov som ikke er dekket.

.....
.....

Ellers er jeg enig med dem som har pekt på at en ikke bare må se på det kvantitative mål i totalbeløp, men en må også som et meget vesentlig moment vurdere hvorledes hjelpen blir brukt og satt inn. Dette er viktig også for å rettferdiggjøre innsatsen vis-à-vis det norske folk og norske skattebetalere. Men det er noe annet enn å ville slå av på målene. Det er noe annet enn å ville redusere den innsats som vi planlegger å gjøre for å hjelpe mennesker som inntil i dag har stått på et vesentlig lavere og vanskeligere grunnlag økonomisk sett enn vi gjør hos oss, og som under alle omstendigheter vil komme til å gjøre det i lange tider framover. Jeg tror det i denne sammenhengen også er vesentlig å understreke behovet for en global styring. At vi skal ha en utviklingshjelp som både har tosidige avtaler og er ledd i et bredere internasjonalt engasjement, er vi alle sammen enige om. Men vi må ikke tape av syne det hovedsiktet at vi her har å gjøre med en oppgave som er en felles oppgave for verdens rikere land i samarbeid med dem som ennå har behov for hjelp, og at vi derfor trenger en global styring. Derfor er også samarbeidstanken vis-à-vis mottakerlandene og måten vi organiserer hjelpen på — at det blir et reelt

(Helge Seip)

samarbeid og en reell medvirkning fra mot-takerlandenes side etter deres evne — et så vesentlig element i dette arbeid.

.....
.....

AASE LIONÆS:

Da vi i vår rike del av verden etter krigen tok opp arbeidet for å hjelpe u-landene ut av fattigdommen, så man relativt forhåpningsfullt på mulighetene for å løse oppgaven i løpet av en overskuelig framtid. I dag — 20 år etter — er illusjonene veket for en dyster realisme. Vi ser at veien vi skal gå — og som vi må gå — er lang og vanskelig. Kløften mellom de rike og fattige land er blitt dypere, og problemene er blitt større. Befolkningsseksplasjonen, som delvis er skapt av vårt eget helsemessige hjelpearbeid, ser ut til å sette en uoverskuelig barriere mellom vårt håp om å heve u-landsbefolkningens levestandard opp til vår egen og våre muligheter for å nå dette mål.

Hos en del mennesker har erkjennelsen av u-landsproblemenes uhyre dimensjoner skapt en apatisk innstilling til alt som heter u-hjelp. Man trekker på skuldrene og sier at det nytter så likevel ikke, befolkningsveksten vil drepe den økonomiske vekst. Man betviler at det overhodet finnes så store naturressurser i verden at man kan heve u-landsbefolkningens levestandard opp til vårt nivå. Og i selvpoppivelsen vender man ansiktet hjemover og sier: La oss løse våre egne problemer.

Med en slik negativ holdning vil det være umulig å fremme det samarbeid i verden som er en absolutt forutsetning for vår egen framtid i fred og vekst.

Den komiteinnstilling vi behandler i dag, bærer bud om et ansvarlig og realistisk syn på dette internasjonale samarbeid. Hele komiteen trekker stort sett de økonomiske konsekvenser av sitt syn på u-hjelpen.

En del mennesker er bekymret for at en opptrapping av u-hjelpen til 1 pst. i 1978 vil redusere vårt eget forbruk betraktelig. Jeg vil da trekke fram et lite regnestykke som en illustrasjon til omfanget av dette problemet.

Hvis vi tenker oss at hele opptrappingen slik flertallet foreslår den, skulle tas på bekostning av det private forbruk, ville vi få dette resultatet: Det private forbruk i 1972 kan grovt anslås til 55,5 milliarder kr. Opptrappingen fra 460 mill. kr., slik u-hjelpen er i 1972, og til 1 260 mill. kr. vil bety 1,42 pst. på det private forbruk regnet over en seksårsperiode. Det vil da si at vi reduserer veksttaket i det private forbruk med 0,24 pst. pr. år fram til 1978. Altså: vårt offer til dette u-hjelpsprogrammet vil være under 0,25 pst. av vårt eget private forbruk.

Jeg vil naturligvis ikke undervurdere betydningen av den reduksjon i vårt eget forbruk som opptrappingen vil kunne bety, i særdeleshet ikke når man ser på den beskjedne vekst i de yrkesaktives forbruk som ligger foran oss.

Men hvis vi i Norge fortsatt står ved den erkjennelse at utviklingshjelp er den beste vei til rettferd og fred i verden, må vi være villige til å betale en så ytterst beskjedne pris som den vi har antydnet i vår opptrappingsplan.

GUNNAR GARBO:

.. Det har falt en og annen replikk om meningsmålingene i forbindelse med denne saken. Jeg går ut fra at utenriksministeren i sitt innlegg vil komme til å fjerne den tvil som representanten Aase Lionæs måtte befinne seg i når det gjelder spørsmålet om Regjeringen slutter opp om den opptrappingsplan som blir foreslått av flertallet i utenrikskomiteen.

Hva ellers gjelder de bemerkninger som har falt om gallupbildet vi får av folkeopinionen med hensyn til utviklingshjelpen, vil jeg gjerne ubetinget slutte meg til dem som har gitt uttrykk for at politikernes oppgave ikke er å dilte med opinionen, men å forme en folkekemening i denne saken.

.....

(Gunnar Garbo)

KÅRE WILLOCH:

.....

I den forbindelse vil jeg gjerne peke på den mangelen på geografiske og sosiale kunnskaper som i dag til dels kan prege utviklingsinnsatsen internasjonalt. I Norge er stillingen vel i virkeligheten den at fredskorpsdeltakerne har fått en bedre skolering om forholdene i de land de kommer til, enn de såkalte eksperter har fått. Jeg tror at dette også er et generelt pedagogisk spørsmål. Det finnes i dag i Norge ingen systematisk forskning, undervisning og opplæring i u-landsteori innenfor vårt skole- og utdanningsverk. Hvorfor ikke bruke vårt ordinære undervisningsstell, inklusiv distriktshøgskolene, til arbeidet med denne oppgaven? Våre utdanningsinstitusjoner burde kunne by et program for opplæring i u-landsspørsmål både overfor dem som skal ut på oppdrag, og overfor dem som tar sikte på undervisning i barne- og ungdomsskolen her i Norge.

.....

ARNE KIELLAND:

Det er alltid stimulerende å lytte til hr. Garbo i disse spørsmål, men jeg syns han kanskje litt for raskt godtok gallupen. Jeg tror han vil være enig med meg i at gallupen måler dårlig. Hvis en i stedet hadde spurt om folk ville akseptere 30 øre pr. dag. til u-hjelp som i dag når vi bruker en krone pr. dag i forsvarspolitisk innsats, tror jeg kanskje svaret ville blitt et annet.

I forholdet mellom politikere og folk syns jeg hr. Garbo på denne bakgrunn litt for raskt godtok hr. Guttorm Hansens utsagn om politikere i første rekke som opinionsledere. Jeg kan ikke skjønne annet enn at vi sterkt bør understreke at politikernes oppgave er en både/og-rolle, ikke minst at det bør være politikernes oppgave å lytte og tolke.

Kan ikke folks negative reaksjon på 400—500 mill. kr. bl.a. være et uttrykk for at folk tror pengene ikke brukes godt nok til de fattige i de fattige-land? Er ikke det en erkjennelse vi sjøl har gjort med de stadig sterkere ord om at den økonomiske struktur i u-landene må endres, og at vår politikk siktes mot sosial utjamning? Er det ikke derfor like stor grunn til å ta gallupen som et korrektiv til oss som politikere om innholdet i vår u-hjelp som å si at folk ikke har fått nok informasjon og må ytterligere oppdras av oss?

.. Flere talere har understreket at man ikke kan bygge politikk vedrørende vårt lands holdning til verden omkring oss på gallupsvar på enkle spørsmål. Jeg tror ikke befolkningen egentlig ønsker det heller. De fleste er vel klar over at en slik utnyttelse av meningsmålinger vil kunne bety en siksak-kurs som nok kunne være hensiktsmessig for et enkelt parti, men som ville være uheldig som ledd i styringen av et land.

Valgte representanter har plikt til å vurdere sakene på grunnlag av studier av mer omfattende materiale og etter en langt mer tidkrevende overveieelse enn det er praktisk mulig for svært mange andre å gjennomføre. Når valgte representanter etter en slik behandling når frem til den overbevisning at det må være galt å bygge landets politikk på synspunkter som likevel synes å ha flertall i opinionen, ja, så er det deres plikt å arbeide på grunnlag av sin egen overbevisning og ta ansvaret for dette overfor sine oppdragsgivere, velgerne.

Det finnes saker med en rekkevidde både med hensyn til saksområder og med hensyn til virkninger inn i fremtiden som er slik at demokratisk tankegang fordrer en annen fremgangsmåte; hvor de valgte representanter først må overbevise et flertall blant velgerne og bare derefter gjennomføre sitt syn. Men utviklingshjelp er ikke av den art. Her må Stortinget være beredt til å gå foran folkeviljen og til å stå ved sine retningslinjer, selv om det etterpå viser seg at de ikke har slått gjennom i gallupmålinger. Men disse retningslinjer må vel å merke bygge på omfattende og realistiske vurderinger. Det er et krav hvis betydning jeg skal komme tilbake til.

Behovet for utviklingshjelp er overveldig. Enhver som har sett litt av problemene i den fattige del av verden, vil forstå at dette angår oss i høyeste grad.

Under forsøk på å medvirke til å løse disse problemene er man dømt til å oppleve tilbakeslag. Man må også være forberedt på reaksjoner i utviklingslandene selv som motvirker den utvikling som andre — i utviklingsland og i industriland — møysommelig prøver å bygge opp. Heller ikke slike politiske tilbakeslag gir grunn til å gi opp.

Den voksende forståelse for at verdens ressurser setter grenser for produktjonsvekst, berettiger oss heller ikke til å svekke innsatsen for bedre utnyttelse av de ressurser som kan utnyttes sterkere uten økologiske skadevirkninger. Og en eventuell global ressursmangel berettiger selvfølgelig ikke til å stanse utvik-

(Kåre Willoch)

tingen i u-landene for å opprettholde vår velstand.

Vilje til utviklingshjelp må altså baseres på behovet for slik hjelp, på de problemer som ligger der og krever løsning. Det er dette som motiverer min positive holdning til utviklingshjelp.

Jeg vil gjerne ha sagt at jeg er helt uenig i den dessverre utbredte, men etter mitt skjønn uvitenskapelige og uholdbare oppfatning at problemene i utviklingslandene skyldes kolonitiden og senere vestlig politikk, og at vi av den grunn skulle ha en moralsk forpliktelse til en slags tilbakebetaling. Jeg ble forbauset over at Senterpartiets hovedtalsmann i denne sak, hr. Østby, så forbeholdsløst aksepterte denne form for unyansert nedrakking av den vestlige verdens historie og politikk. For ikke å bli for lang nå, skal jeg innskrenke meg til å si meg uenig i denne bakgrunnsvurdering, og dessuten si meg villig til å diskutere denne side av saken ved en annen anledning med dem som måtte ha interesse av det.

.....
.....

JOHAN ØSTBY:

Hr. Willoch erklærte seg i innlegget nå uforbeholdent og definitivt uenig med meg når jeg i mitt hovedinnlegg i formiddag sa at hovedårsaken til den enorme økonomiske kløft mellom i-land og u-land er den utbytting som flere hundre års kolonistatus påførte de nåværende u-land. Det lave utviklingsnivå f. eks. i Afrika, hvor så å si en hel verdensdel hadde kolonistatus, kan tjene som eksempel. Jeg ville finne det interessant om hr. Willoch kunne fortelle hva som etter hans mening er hovedårsaken til det meget lave utviklingsnivå i Afrika. Jeg understreker at jeg spør om hovedårsaken, idet jeg jo selvfølgelig er klar over at det i årsakskomplekset også finnes flere komponenter.

KÅRE WILLOCH

Jeg vet ikke om det belyser enkelheten i hr. Østbys resonnement hvis han tror at hovedårsaken til Afrikas problemer kan belyses på to minutter, men jeg vil gjerne prøve å gi hr. Østby noen momenter som grunnlag for ny gjennomtenkning av problemet. Det fins ett land i Afrika som har hatt kolonistatus i noen ganske få år bare, og det er Etiopia. Jeg vet ikke om hr. Østby vil hevde at Etiopia av den grunn står i noen fundamentalt annen utviklingsmessig stilling enn andre land i Afrika.

Når det gjelder kolonistatus som eventuell årsak til økonomisk underutvikling, vil jeg be hr. Østby også kaste blikket til andre verdensdeler, og spørre om han ser noen slik fundamental forskjell f.eks. mellom Thailand på den ene side og India på den annen side. Som hr. Østby sikkert er klar over, har Thailand ikke hatt kolonistatus. Hvis hr. Østby kaster blikket over til Latin-Amerika, vil han riktignok kunne hevde at disse landene hadde kolonistatus frem til begynnelsen av forrige århundre, men jeg tror det er lett å bli enig om at det er ikke årsaken til at store deler av dette kontinent ligger sørgelig efter.

To minutter tillater meg ikke å forhåndsbesvare neste mulige innvending, nemlig den såkalte økonomiske imperialismen, påstanden om utbytting av u-landene ved formelt ikke-koloniale metoder. Jeg har innvendinger å gjøre mot den alminnelige populæroppfatning også når det gjelder disse spørsmål, men innskrenket meg nå til å prøve å belyse det forhold at henvisning til kolonipolitikk ikke er tilstrekkelig som grunnlag for å forklare årsakene til de problemer vi her står overfor.

Utenriksminister
DAGFINN VÄRVIK:

Jeg vil innledningsvis uttrykke glede over den generelle oppslutning omkring Norges bistand til utviklingsland som kommer til uttrykk i innstillingen fra utenriks- og konstitusjonskomiteen. En slik oppslutning gir det beste utgangspunkt for en debatt om den måte Norge bør arbeide på for å nå hovedmålsettingen for industrilandenes bistand til utviklingslandene, nemlig å fremme en utjamning av kløften mellom de rike og fattige land i verden. En slik oppslutning er også nødvendig for at det skal være politisk mulig å gjennomføre den ambisøse opptrappingsplan for norsk bistandsvirksomhet som det er lagt opp til i St. meld. nr. 29.

Utenriksminister (Dagfinn Vårvik)

Når jeg likevel innledningsvis vil si en del om bakgrunnen for vårt sterke ønske om å bidra til en heving av den materielle levestandard i utviklingslandene, har det bl.a. sammenheng med at meningsmålinger har vist at oppslutningen om norsk utviklingsbistand ikke er så stor som man kunne håpe.

Solidaritet mellom ulike grupper er noe av et grunntrekk i norsk politikk. Dette er grunntrekk som har oppslutning fra de fleste. En aktiv utjamningspolitikk er resultatet av dette grunnsynet. Rettferdighetssans og samkjensle gjør at de fleste i dag aksepterer det som en menneskerett å få tilfredsstilt grunnleggende materielle behov. Det samsvarer dårlig med vårt syn på menneskenes likeverd om vi lar denne solidariteten stoppe ved landegrensene. Ingen er fremmed for det faktum at vi i vår del av verden har en materiell levestandard som ligger langt over det som er nødvendig for å tilfredsstille de grunnleggende behov, mens det på flere kontinenter er slik at flertallet ligger langt under denne grensen.

Bare dette humanitære aspektet skulle være tilstrekkelig for å begrunne at vi må intensivere vårt arbeid for å bidra til å bringe verdens økonomiske underklasse opp på et rimelig nivå. Vår forpliktelse til solidaritet kommer enda klarere fram når vi erkjenner at en god del av vår egen materielle levestandard er bygd opp på at vi i den industrialiserte del av verden forbruker en mye større del av naturressursene enn vår andel av verdens folketall skulle tilsi. Vi må se i øynene at vi i stor utstrekning har bygd vårt materielle forbruk på billige råvarer fra utviklingslandene. Den bistand vi i dag gir, kan derfor ses som et forsøk på å betale tilbake iallfall en del av det utviklingslandene har tapt og taper ved å forsyne de høyt industrialiserte land med billige råvarer.

En tredje faktor som er viktig i dette bilde, og som bør telle sterkt også ut fra ren egeninteresse, er behovet for å fjerne den kilde til fremtidig konflikt som en urettferdig fordeling av materielle goder kan bli. Sosial urettferdighet er en farlig konfliktkilde, og jeg tror vi gjør klokt i å innse at dette gjelder i like stor utstrekning internasjonalt som det gjelder innenfor de mindre samfunnsenheter. Bistand til utviklingslandene er derfor også en investering i fremtidig fred og sikkerhet, samtidig som det bidrar til å gjøre utviklingslandene til gode samarbeidspartnere både handelsmessig og på andre måter.

Før jeg går over til å kommentere en del konkrete punkter i innstillingen fra utenriks- og konstitusjonskomiteen, vil jeg også minne om at vi i dag bare diskuterer en del av forholdet mellom vårt eget land som et industri-land og utviklingslandene. I fremtiden vil vi

måtte innse at utviklingslandenes problemer ikke kan bli løst uten at strukturen i det økonomiske samkvemmet mellom de ulike verdensdeler blir endret. Dette samkvemmet har hittil hatt stor likhet med forholdene i vårt eget land, der utkantdistriktene leverer råvarer som stort sett blir foredlet i pressområdene, og som først og fremst øker den økonomiske vekst der. Når man vet at økningen i nasjonalinntekt pr. innbygger det siste 10-året har vært 4 pst. årlig i de vestlige land og 2,5 pst. i utviklingslandene, og at utviklingslandenes andel av verdenshandelen i løpet av 1960-årene ble redusert fra 21 til 18 pst., blir man tvunget til å innse at bistand, slik vi diskuterer i dag, ikke er tilstrekkelig. Dette er noe det vil bli anledning til å komme tilbake til senere.

.....
.....

KNUT FRYDENLUND:

.....
.....

Jeg er enig med dem som i debatten har erklært at de retningslinjer som trekkes opp i St. meld. nr. 29 representerer et vesentlig framsteg. Jeg har lyst til å ta mitt utgangspunkt i en av de foreslåtte retningslinjer, den som går på valg av samarbeidspartnere. Her slår meldingen fast at det bør legges vekt på at vedkommende lands myndigheter fører en utviklingsorientert og sosialt rettferdig politikk til beste for alle lag av folket. Dette kan høres som vakre ord, som del av et valgprogram, men i realiteten avdekker dette det som har vært hovedsvakheten i den hjelp som inntil nå har vært ytet av de rike land, og som ikke har ført til de ønskede resultater.

Før hva er det som har skjedd inntil nå? Det som har skjedd, og det som skjer, er at det blir stadig større avstand mellom målsetting og virkelighet i de industrialiserte lands u-hjelp. Trass i en kapitaloverføring uten sidestykke er det ikke lyktes å få i gang den prosess i u-landene som betegnes som automatisk økonomisk vekst. Tvert imot, mange steder er situasjonen blitt verre enn før.

(Knut Frydenlund)

For det annet har hjelpen i ikke liten utstrekning hatt uheldige sosiale virkninger. Ofte er det en minoritet i u-landene som har fått hevet sin levestandard — rett nok betraktelig, men det er begrenset til folk fra næringslivet og fra administrasjonen. De brede lag av befolkningen er imidlertid like fattige som før, større grupper endog fattigere som følge av befolkningstilveksten og den økte arbeidsløshet. Denne tilstand har ført til en utbredt resignasjon i u-landene selv og til hjelpetretthet i giverlandene — også i vårt eget.

Så kan man stille spørsmålet: Hvorfor har det gått slik? Det har sikkert mange årsaker, men jeg tror den viktigste har sammenheng med den filosofi som har ligget bak de rike lands u-hjelp. Denne filosofi så i mangelen på kapital den avgjørende årsak til u-landenes fattigdom. Kapitaltilførsel ble derfor betraktet som den viktigste utviklingsfaktor, og en forsert industrialisering ble sett på som midlet. Modellen som u-landene skulle etterstrebe, og som de rike land selv la opp til, var de rike lands kapitalintensive økonomiske system. Og den økte sosiale ulikhet som måtte bli resultatet av en slik politikk, var innkalkulert. Det ble sett på som en forutsetning for sparing, som igjen kunne føre til investeringer.

Men dette regnestykke gikk ikke opp. Den økte ulikhet har ført til og fører til sosial uro. Den medisinske revolusjon kom i tid forut for den industrielle, slik at den industri som finnes, ikke kan absorbere landsbygdas overskudd på arbeidskraft. Problemet lot seg heller ikke løse ved hjelp av regnestav og økonomiske kalkyler. Ikke-økonomiske faktorer som tradisjonelle verdiforestillinger og etablerte institusjoner kom til å veie tyngre enn tilstedeværelsen av importerte og automatiserte storbedrifter. U-landene står i dag derfor overfor to problemer som de industrialiserte land aldri har kjent i samme omfang og med samme intensitet: en voksende arbeidsløshet og underbeskjeftigelse og en økende sosial ulikhet og sosial uro. Begge problemer gjenspeiler at bare en mindre del av befolkningen nyter godt av den økonomiske vekst. Så er da spørsmålet: Hvordan skal en komme ut av denne situasjon? Først og fremst ved at u-landene slutter å bruke de industrialiserte land som mønster. De må sørge for en utvikling på sine egne premisser, og det må være å basere seg på de store arbeidskraftressurser de har. Men dette forutsetter igjen omfattende reformer og endringer i den sosiale struktur. Det forutsetter landreformer som tar sikte på å løse landsbygdas sysselsettingsproblem. Det forutsetter en industripolitikk som tar sikte på å fremme arbeidsintensive bedrifter. Det forutsetter et undervisningssystem som tar sikte på å møte de behov som denne

nye beskjeftigelsesstruktur krever. Og det forutsetter at en gjennom familieplanlegging forsøker å angripe befolkningsproblemet.

På bakgrunn av disse problemer, på bakgrunn av denne situasjon, er det jeg vil uttrykke min store tilfredshet med det syn på disse spørsmål som kommer til uttrykk i meldingen. Det en nettopp bør gjøre, er å gi hjelp til land som har den holdning at de vil gjennomføre disse reformer; hjelpen utenfra bør være en reformhjelp, en hjelp som kan utløse de nødvendige sosiale reformer. Men dette synet på denne hjelpen til regjeringer som er villige til å føre en slik politikk, gjør at jeg er uenig i den oppfatning som er kommet til uttrykk her og andre steder, at dette med valg av slike land er en begrunnelse for å gi hjelpen direkte på bilateral basis. Jeg tror den blir langt mer effektiv om hele det multilaterale bistandssystem og de internasjonale organisasjoner som driver med hjelp, har dette som hovedmålsetting.

Det er ikke fremmede tanker i disse organisasjoner, og de vil stå lettere til enn enkeltlandene når det gjelder å drive gjennom en slik politikk. For utenforstående land vil det kunne oppfattes som innblanding i landenes indre anliggender om man begynner å si at det skal gjennomføres den og den reform. Det er mye lettere for internasjonale organisasjoner å gjennomføre slike reformer. Ved å kanalisere hjelp gjennom de internasjonale organisasjoner vil man også oppfylle en annen funksjon, nemlig å styrke det internasjonale samarbeidsmaskineri.

I et tidligere innlegg påpekte representanten Garbo at den foreliggende melding ikke gav grunnlag for en debatt om u-landenes forhold til det internasjonale økonomiske og finansielle system. Jeg vil gjerne trekke også dette med i vurderingen av den multilaterale hjelpen. Jeg tror det er i det internasjonale økonomiske system at svært mye av årsaken til vanskelighetene ligger.

I et budskap som Tanzanias president Julius Nyerere nylig sendte ut, pekte han på at fattigdommen i u-landene like mye er en funksjon av det internasjonale økonomiske system som av noe annet, og han rettet i dette budskap en sterk henstilling om å samarbeide for den nødvendige nyordning av verdenshandelens struktur.

Vel, det er ikke det som er grunnlaget for debatten her i dag, men jeg velger å se spørsmålet om bilateral og multilateral hjelp også som en del av dette. Jeg tror at å bygge ut den multilaterale hjelpen vil kunne være ett av bidragene til en nødvendig reorganisering av den internasjonale økonomiske struktur. Og

(Knut Frydenlund)

dette er etter min mening et moment som også må tas med når man i meldingen og i debatten her vurderer forholdet multilateral kontra bilateral hjelp.

.....
.....

Men det er også et annet spørsmål som det kunne være av interesse å få vurdert og belyst i samme sammenheng, og det er: Hva får Norge tilbake av u-hjelpen? Jeg sier ikke dette for at vi skal drive u-hjelp på en forretningsmessig basis, eller for å påvise at vi får så og så meget tilbake. Men i den viktige kamp som står om norsk opinion, tror jeg det kan være nyttig å påvise at Norge som et av de land i verden som er mest avhengig av verdenshandelen og internasjonal økonomi, har store interesser i en sunn verdensøkonomi. Og mer konkret: Vi har en skipsfart som seiler inn store frakter fra utviklingslandene. Jeg tror at når vi skal sette opp regnestykket over hvor mye vi gir til u-land, bør vi også trekke med disse postene.

ARNE KJELLAND:

.....
.....

Litt avhengig av hvordan gallup og andre spør folk om u-hjelp, ser det ut til at rundt halvparten av folket mener at våre u-hjelps-løyvinger er store nok. Jeg trur dette framfor alt betyr at folk flest har ei kjensle av at en del u-hjelpspenger verken går til de mest skrikende behov eller til folk og steder der pengene best kan bli nyttiggjort. Det er også SF's mening at behovsbruken av våre begrensede u-hjelps-løyvinger langt fra er god nok, og så lenge dette er tilfellet, vil jeg ikke her ta opp forslag om å trappe opp den statlige prosenten utover det nivå som flertallet nå har foreslått.

.....
.....

LIV AASEN:

Jeg er glad for at man med denne melding — og med innstillingen fra utenriks- og konstitusjonskomiteen — definitivt har tatt livet av et av de nærmest hellige dogmer som vi lenge la til grunn for vår u-hjelp, nemlig at den skulle være upolitisk. For det har den i praksis selvsagt aldri vært. Det har vært rent politiske avgjørelser vi har truffet både ved valg av samarbeidsland og ved valg av prosjekter, om ikke av andre grunner, så fordi disse våre valg har fått direkte politiske konsekvenser.

Det er først etter å ha nådd fram til denne erkjennelse at vi kan forlate det nøytrale begrep retningslinjer som vi til nå har operert med, og tale om en bistandspolitikk som nødvendigvis må reflektere politiske grunnprinsipper, slik regjeringen Brattelis melding gjør.

.....
.....

Jeg har lyst til her i denne forsamling å viderebefordre en advarsel som en gang ble gitt av en indisk venn av meg som sa:

Når jeg reiser rundt i Vest-Europa og de skandinaviske land i dag, er jeg meget imponert over alt dere vet både om u-land og u-landsproblemer. Der har det skjedd en hel revolusjon innenfor knapt et tiår. Men det jeg frykter, det er at den såkalte u-landsproblematikken er blitt en slags hjerne-gymnastikk for intellektuelle og politikere, for eksperter, som ikke har kombinert sin enorme viten med et tilsvarende engasjement. —

Jeg viderebefordre denne advarsel, fordi jeg tror den så avgjort er på sin plass, den er en riktig observasjon. For hvis den kunnskapsmengde vi nå hadde skaffet oss om u-land og u-landsproblemer hadde en sterk nok forankring i et tilsvarende engasjement, så ville vi ha søkt å bryte ut av den snevre krets av eksperter som nå dominerer u-landsdebatten, og gått ut til de brede lag av folket med sikte på å skape forståelse for de forpliktelser som påhviler oss på dette felt, en forståelse som igjen kan skape grunnlag for den politiske oppslutning om våre målsettinger som vi ikke kan være foruten i et demokratisk samfunn.

Meningsmåling etter meningsmåling forteller oss at vi har sviktet her, og så lenge våre bevilgninger til u-hjelpen bare har dreid seg om rene almisser, har det gått likevel. Men den dag da u-hjelpen blir av et slikt omfang at den også griper inn i våre egne prioriteter, kan den i et land som vårt bare bæres fram

(Liv Aasen)

gjennom en bred folkelig oppslutning — enn mer så når enkelte politiske partier så smått begynner å søke etter politisk gevinst ved å gi konsesjoner til den negative innstilling som vi må erkjenne rår, uansett hvilken vekt vi vil legge på de konkrete tall som meningsmålingene viser.

Her ligger det en utfordring som må tas opp med samme alvor og den samme vilje til å mobilisere hele det politiske apparat som vi har vært vitne til når partiene er dratt ut for å kjempe for andre «hjertesaker». Og et særlig ansvar påhviler i denne forbindelse Arbeiderpartiet, for hos oss gjelder det selve grunnlaget partiet bygger på — solidariteten.

Meningsmålinger som har vært foretatt, har vist oss et forhold som gir grunnlag for forhåpninger, nemlig at oppslutningen om u-hjelpen er størst blant dem som er best informert om forholdene i u-landene. Dette må tilsi oss at over vårt eget bistandsbudsjett må vi satse sterkere på informasjon. Norad må gjøre det, og det må være uholdbart at Norad i dag bare har et informasjonskontor og ikke en egen informasjonsavdeling med den status dette gir de ansatte og deres leder. Jeg håper at dette forhold kan tas opp i Norad under den administrative utbygging som må følge de økte bevilgninger, og tas opp som en særlig prioritert oppgave. Norad selv kan bare drive rent saklig og faktisk opplysningsvirksomhet, og ingen vil vel stille krav om noe annet. Men personlig tror jeg at man ikke når fram bare med tørre tall og faktiske kunnskaper. Jeg tror at det som må være u-landsinformasjonens mål, må være å vekke den sosiale samvittighet, og det kan man til tider gjøre like effektivt ved agitasjonens provoserende metoder som ved den saklige informasjon. Men ansvaret for dette påhviler oss som politikere innenfor de idéfellesskap vi hver for oss arbeider.

Gjennom den politikk som er trukket opp i den melding vi i dag har til behandling, mener jeg vi har et godt grunnlag å gå ut på, for de grunnprinsipper som er nedfelt i denne melding, bygger på den sosiale rettferdsfølelsen som i vårt eget land har brakt så rike resultater.

Utfordringen i dag er å innse at i en verden som på godt og vondt er én, kan en sosial rettferdspolitikk og en økonomisk utjevning ikke ha noen nasjonal eller regional begrensning uten at de skaper nye og alvorlige motsetningsforhold og ulikheter.

GEIRMUND IHLE:

.....
.....

Denne innstillingen vi i dag behandler, har bare i meget beskjeden grad nevnt familieplanleggingens plass i u-hjelpsproblematikken. Jeg går ut fra at dette har sammenheng med at det nå er etablert prinsipiell enighet om at dette arbeidet skal være en naturlig integrert del av vårt bistandsarbeid overfor u-landene, og at det også er enighet om at dette arbeidet må få økt prioritet.

Med de skremmende tall og prognoser som nå foreligger når det gjelder befolkningsstivæksten i utviklingslandene, må vårt land også aktivt bidra til å skape en internasjonal opinion på dette feltet. Vi vet at det både i giver- og mottakerlandene kan finnes religiøse eller andre motiver for reservasjoner mot befolkningsplanlegging. Det må derfor være en nærliggende oppgave i humanismens og framskrittets navn å arbeide for å fjerne de reservasjoner som hindrer en fornuftig utvikling på dette feltet.

I løpet av de minuttene jeg har stått på denne talerstolen, har verdens befolkning økt med omkring 1000 mennesker. Den største del av denne økningen har skjedd i den fattige del av verden, der sulten, nøden og elendigheten er størst.

I løpet av ett døgn vil det være 170 000 flere mennesker på jorden. Hvert år dør omkring 30 millioner mennesker av sult og underernæring. En meget stor del av dem er spedbarn. I enkelte av de mest tilbakeliggende landene dør bortimot halvparten av ungene før de er ett år. Millioner av mennesker lider av sykdommer de aldri blir helbredet for. Der finnes ikke nok sykehus, medisiner og hjelp. Nøden, elendigheten og fattigdommen er så ubeskrivelig at vi her hjemme neppe har evnen til eller muligheten for helt å fatte tragediene.

Hvordan reagerer så vi her hjemme på disse utfordringene? Hvordan reagerer norske kvinner, norske mødre på det faktum at millioner av andre mødres spedbarn dør av sult og underernæring? Blir de opprørt av den skrikende mangel på rettferdighet i vår egen verden? Bare i liten grad, dessverre.

En undersøkelse som Norsk Gallup har foretatt, viser at 61 pst. av den norske befolkning nå mener at bevilgningene til u-hjelp

(Geirmund Ihle)

på årets statsbudsjett er for store. Av en eller annen grunn er det kvinnene som legger for dagen størst motvilje mot norsk u-hjelp. 70 pst. av norske kvinner mener at bevilgningene er for store, men det er også et flertall av den mannlige befolkning, 52 pst., som mener det samme.

Innvendingene mot den norske u-hjelpen kjenner vi fra før: Man synes at våre bidrag er for store, og som hovedinnvending oppgir man at vi først og fremst må løse våre egne vanskeligheter her hjemme.

Dette er innvendinger som tilsynelatende kan ha noe for seg — men bare tilsynelatende. Det er selvsagt riktig når det blir hevdet at store befolkningsgrupper her hjemme ikke har fått sin rimelige del av de senere års velstandsutvikling. Og det er selvsagt også riktig at disse gruppenes problemer har krav på høy prioritet når det gjelder tempoet for å finne løsninger.

Men hvorfor skal nettopp disse oppgavene komme i konkurranseforhold til vår vilje til å hjelpe noen av verdens fattigste og ulykkeligste mennesker? Hvorfor skal absolutt disse to oppgavene stilles opp mot hverandre som alternativer? Er det ikke mulig å opprettholde anstendige bevilgninger til u-hjelpen selv om vi samtidig løser våre egne, høyst påtrengende krav? Det burde være det.

Vi kunne f.eks. finansiere en fordobling i vår u-hjelp hvis vi var villige til å betale noen øre mer for en pakke tobakk, et par sko og en tube tannkrem. Norske mødre kunne gi hundretusener av fattige, ulykkelige kvinner i u-landene en hjelpende hånd hvis de var villige til å gi dem brøkdelen av det de gir ungene her hjemme i slikkerier og søtsaker. Vi som tilhører det såkalte «sterke kjønn», kunne hjelpe titusener av syke barn i den fattige del av verden ved å betale noen øre mer for vår egen daglige velferd.

På denne bakgrunn kan man ikke med æren og moralen i behold motsette seg u-hjelp under henvisning til at grupper i vårt eget land fremdeles har det vanskelig, og at ders problemer må løses først. Vi kan nemlig klare begge deler — hvis vi bare vil!

Den norske hjelpen til verdens fattige land beløper seg i dag til omkring 30 øre pr. nordmann daglig. Dette er den u-hjelpen et av verdens rike land overfører til den fattige del av verden. Det er dette beløpet 52 pst. av den mannlige og 70 pst. av den kvinnelige befolkning synes er for høyt. Når man tar i betraktning at en meget stor del av denne hjelpen kommer fattige og ulykkelige mødre og deres barn til gode, synes jeg oppriktig

talt dette burde være tanker til ettertanke for de hundretusener av norske mødre som jeg velger å tro umulig kan ha gjennomreflektert denne saken tilstrekkelig.

Nå er det selvsagt slik at moderne u-hjelp ikke først og fremst er milde gaver som de rike land overlater til u-landene. U-hjelp er og må være basert på den forpliktelse vi som enkeltmennesker og nasjon har overfor våre medmennesker, hvor de enn finnes. Jeg tror at en stor del av den motvilje vi kan registrere mot u-hjelpen her hjemme, i første rekke skyldes mangel på informasjon og en manglende presentasjon av problemer og oppgaver. Moderne massemedia — aviser, radio og i særlig grad fjernsynet — har her en meget stor oppgave, og det må også være en hovedoppgave for de politiske partier å bidra til økt informasjon på dette feltet.

.....
.....

JAKOB AANO:

.....
.....

Framfor dei heller nedslåande gallupprosentar om folks syn på norsk utviklingshjelp, som mange har vore inne på i dag, er det kanskje naudsynt å reisa spørsmålet på nytt på prinsipielt grunnlag: Kvifor skal Noreg i det heile driva utviklingshjelp?

Det er klårt at det er etter måten lett å få folk til å skjønna at vi bør gi litt til dei fattige av vår overflod. Veldedighetsmotivet er heller ikkje å forakta i og for seg. Men det er og blir berre ei marginalhjelp. Det løyser ikkje fattigdomsproblemet. Slik var det i nasjonal målestokk: Det måtte ein politisk vilje til ut frå rettferdsprinsippet for å skapa ein samfunnsolidaritet som ikkje aksepterte at eit velstående samfunn tillet at folk utan eiga skuld gjekk under i fattigdom og naud. Så fekk vi velferdsstaten med ein fordelingspolitikk som ikkje er mindre enn revolusjonerande sett i eit noko lengre perspektiv.

Det er denne solidariteten vi no ser visse spirer til veksa fram og bli akseptert også utover landegrensene i globalt perspektiv, som vi seier.

(Jakob Aano)

Vi kan sjølsagt hevda, og med stor rett, at med tanke på våre etterkomarar er det i vår eiga interesse at vi gjer det vi kan for å jamna ut skilnaden mellom dei rike og dei fattige land. Elles endar det heile i ein global proletarrevolusjon eller rettare rimelegvis i ein desperasjonens eksplosjon, og stakkars oss få rike då. Vi kan også tala om «opplyst sjølvinteresse» når vi arbeider for forståing for utviklingshjelp i vårt eige folk.

Vi kan òg innsjå sanninga i at i grunnen tar vi meir att enn vi gir ut, t. d. på grunn av urettvise handelsstrukturar i verda. Råvarene frå utviklingsland blir billigare, ser det ut til, og våre ferdigvarer til u-land stadig dyrare, og så blir dei frakta på rike landskip og betalt med valuta som dei fattige folka har altfor lite av til å byggja ut næringslivet i sine eigne land. Det er ikkje vanskeleg å vera samd med hr. Kielland og vedgå at det er noko skeivt i desse strukturane anten dei blir utøvde av — det er då mi tilføyning — privatkapitalistiske eller statskapitalistiske land.

Men det fatale er jo her at i grunnen har vi rike mindre og mindre bruk for dei fattige lands produkt, ser det ut til. Det aller meste av verdshandelen går no for seg mellom dei rike land innbyrdes — kapitalistiske eller sosialistiske, det kjem ut på eitt — og mindre og mindre mellom rike og fattige land. Nord-sør-barrièren er verkeleg ein realitet. Ja, som eg sa i ein replikk til hr. Kielland, den svenske ekspertten Gunnar Myrdal sa det slik på Kyrkjeverdrådsmøtet i Uppsala i 1968:

«India med sine 500 mill. menneske kunne for den del gjerne søkkja i havet utan at det ville ha nokon nemnande innverknad på dei rike lands økonomi!»

Men India søkk ikkje i havet, og dei fattige milliardane finst i den tredje verda. Difor må vi ha ein annan motivasjon for vår utviklingshjelpspolitik. Berre ut frå ei klår etisk forplikting til ein global rettferdspolitik kan vi i det lange laup motivera utviklingssamarbeidet i framtida. Eg trur dette må gjerast klart for alle. Vi set ikkje eit rikt distrikt i vårt eige land opp mot eit fattig distrikt og seier: Vi har så mange problem i vårt eige nære miljø at vi har ingen ting å dela med dei som bur i ein eller annan utkant. Nei, vi ser nasjonen under eitt.

No blir det nok lenge før vi maktar å sjå verda på same måten under eitt. Men ei byrjing er gjord. Kanskje vi skulle sjå større på det, som den revolusjonerande tanke det er, at for første gong i historia har nasjonane tatt på seg faste forpliktingar, utover landegrensene! Lady Jackson, alias Barbara Ward, såg på dette som ei epokegjerdande nyskaping i politisk tenking i eit foredrag for nokre år sidan. Og ho sa om lag følgjande: Kva var

det som skapte grunnlaget for velferdsstaten hos oss? Den offentlege skattlegginga. I byrjinga var det ein omvend progresjon i skatten: Dei fattige vart skatta hardast. Men i og med utjamninga av skattebørene kom utjamninga i velstanden mellom folk.

For første gong har verdssamfunnet gått inn for ei frivillig skattlegging. 1 pst. av dei rike lands nasjonalprodukt er eit enormt potensial, stort nok til å snu ei heilt vonlaus utvikling mot katastrofen, om han blir gjennomført og nytta med plan og klokskap — og idealisme.

Dette må vera grunnlaget for vår politiske vilje til å yta denne utviklingshjelpskatten. Vi veit ikkje om vi vil lykkast. Men vi kan i alle fall ikkje la vera å yta vårt. Og i global målestokk har vi i alle fall råd til denne innsatsen.

.....
.....

Til slutt: Problemet informasjon om utviklingshjelp. Eg trur norsk utviklingshjelp bør byggja ut sitt informasjonsapparat. Der også står jeg dei tankane som andre har nemnt før i debatten. Eg trur dei også bør auka sin administrasjon i takt med dei store overføringsane som Norad får. Her trur eg atter vi har noko å læra av misjonsselskapa: Det er den stadige tilbakeføring av informasjon til dei interesserte støttegruppene, ved blad og bøker, ved regelmessige besøk av misjonærer og andre, som gjer at misjonsinteressa stadig blir nært og halden ved like. Eg er klår over at det her er tale om overtynning og engasjement på ein særleg måte, men likevel: Eg stiller meg i alle fall velvillig til at Norad satsar stort på informasjon og opplysningsverksemd. Saka er så stor og så viktig at vi ikkje har lov til å forsøma denne sida av utviklingsarbeidet.

ARVID JOHANSON:

Jeg skal for min del ikke ha noe innlegg i vanlig forstand. Jeg vil bare få lov å komme med en enkelt merknad. Jeg slutter meg i hovedsak til flertallets uttalelser, men jeg vil gjerne understreke følgende forbehold som flertallet har. Jeg siterer fra innstillingen:

«Disse medlemmer vil understreke de forutsetninger som er nevnt i meldingen, nemlig en normalt funksjonerende verdensøkonomi og en jevn vekst i vår egen økonomi. Skulle disse forutsetningene svikte, må den kvantitative målsetting for norsk utviklingshjelp vurderes på ny.»

Den kvantitative målsetting det her refereres til, er den opptrappingsplan som går ut på 1 pst. av brutto nasjonalproduktet til utviklingshjelp i 1978. Vi får tro og håpe at utviklingen framover blir slik at det ikke skaper for store problemer å finne plass til en bevilgning av denne størrelse. Men veksten i vår økonomi er nå svakere enn den har vært, og kravene større fra flere hold. Jeg sier ikke dette fordi jeg skjeler til galluptall om utviklingshjelpens plass i norsk opinion. Det har falt i min lodd å si omtrent det samme også om bevilgningene til trygdeformål, til skolebygging, veibygging osv. Utviklingshjelpen skal ikke brennemerkes fordi den står svakt i folks bevissthet. Men den kan heller ikke prioriteres framfor andre samfunnsformål, om det skulle vise seg nødvendig med en svakere vekst i våre offentlige utgifter totalt enn vi har regnet med.

Jeg vil bare ha gitt uttrykk for denne understreking av en uttalelse fra flertallets side i forbindelse med denne saken.

GUNNAR SKAUG:

.....
.....

Opinionsundersøkelsene og meningsmålingene om u-hjelpen har vært nevnt hyppig i denne debatten. Den siste undersøkelsen var nedslående. En lignende meningsmåling i fjor høst viste imidlertid at 72 pst. var for norsk utviklingshjelp, slik at en muligens ikke skal legge avgjørende vekt på tallene i slike undersøkelser når resultatene varierer så sterkt. Men når hele 61 pst. i dag mener at de 500—

600 mill. kr. vi i år avsetter til u-hjelp, er for mye, får en bare ta et slik gallupresultat som en alvorlig utfordring, og ikke bruke tallene som et ønske om å gå på frierfot til velgerne fordi det er lettvinne politiske gevinster å hente innenfor u-hjelpsproblematikken.

.....
.....

Appellene her hjemme om å yte u-hjelp har vært rettet til medlidenheten, til velledighetens vilje til å gi en smule av overfloden. Problemet er dermed også blitt sentimentalisert. U-hjelp er ikke bare en budsjettsak. Utvikling er avhengig av politiske faktorer, og en hjelp som skal ha utviklingseffekt, kan umulig unnlate å ta hensyn til slike faktorer. En skal også ha klart for seg at visse typer u-hjelp kan bli utviklingshindrende fordi de ganske enkelt befester regimer som står i veien for sosial utjevning, og blokkerer en riktigere og mer rettferdig fordeling. Dette må etter min oppfatning stå som et tankekors for ethvert norsk bistandsprosjek. Det må likeledes være helt klart at der slike prosjekter virkelig kan ha gjennomslagskraft, er de frigjorte koloniområder og gjennom frigjøringsbevegelser som kontrollerer vesentlige områder, og som får støtte av befolkningen.

Det er positivt at Bratteli-regjeringens ønske om å gi støtte til folkene i avhengige områder som kjemper for sin nasjonale frigjøring, har fått tilslutning også i utenrikskomiteen. Det er å håpe at ønsket mer bevisst kommer til uttrykk når det gjelder frigjøringsbevegelsene spesielt i de portugisiske koloniene. Jeg går ut fra at det ikke ble skjult under bordet overfor representanten fra Portugal som sist mandag «forklarte» sin Afrika-politikk overfor bl.a. den norske utenriksminister, at Portugal i høy grad rammes av FN-resolusjoner om avskaffelse av koloniveldet.

.....
.....

PER BORTEN:

.....
.....

Jeg tror u-hjelpsarbeidet må besjeles av den innstilling at bistandsmottakerne virkelig føler at vi mener alvor med vårt engasjement. I denne relasjon har en del meningsytringer som er kommet fra dem som har erfaring fra marken, gjort et ganske sterkt inntrykk på meg. Jeg nevner den artikkelserie som går i «Norkontakt», f.eks. bladets nr. 6 for 1972, hvor denne holdningsanalyse er tatt opp, hvordan de som mottar hjelp, ser på dem som yter hjelp, og de virkninger det kan ha på lang sikt for hele relasjonen. Jeg vil forresten gi honnør til Norad for at de der så omsvøpøst tar disse problemene opp til diskusjon. Her er det i sannhet kraftige varsku som ropes fra dem som kjenner forholdene, og som har tatt dette svært alvorlig. De peker på disse kjente fenomenene som neo-kolonialisme, hvordan de hvite i Afrika som kommer som hjelpere, lever på et nivå som ingen kan ha sjanse til å nå opp på i disse land på ærlig måte, et nivå som det kanskje heller ikke er mulig å leve på i i-land om vi sammenlikner med det. Jeg tror vi skal ta dette veldig alvorlig. Jeg har litt erfaring fra mine yngre dager som veileder. Hvis det er noe som er uklok psykologi, så er det dette å komme til dem som skal ha veiledning, med den innstilling at her kommer eksperten, her må dere bare høre etter! Det er den minst fruktbare innstilling man kan møte slike problemer med. Så kan man spørre: Vil det så bli tatt noen konsekvens av disse varsku som ropes fra dem som er kompetente til å vurdere dette? Tilsynelatende foreløpig ingen konsekvenser. Jeg tror ikke vi kommer forbi at vi må endre holdning nettopp på dette feltet, og jeg vil håpe på at vi i Norge kunne være så framsynte at vi gikk i spissen når det gjaldt denne nødvendige holdningsendring.

Det har også vært sagt i debatten at vi har gjort feil på den måten at vi har innbilt oss at vi skulle løse u-landsproblemene ved å satse på i-landsmodeller, med sterk industriell ekspansjon etter kjente modeller fra i-land. Nå tror jeg kanskje ikke at norsk bistand har satt så svært mye slik, men likevel er iakttagelsen riktig. Jeg tror ikke vi har så veldig påtrengende behov for toppeksperten etter i-landsmodell, men langt mer behov for vanlige fagarbeidere, for fiskere og landbrukere — slike som er villige til å gå ut til det brede lag av folket og ved eksemplets makt kan virke, og som kan yte slik lærdom som de som skal veiledes, har mulighet for å ta etter og til egne seg på en noenlunde rask måte, og samtidig føle at de kan gjøre dette akkurat like

bra som den hvite veilederen som kommer. Vi skal huske at de som her veiledes, totalt mangler tradisjon. Derfor tror jeg det er svært viktig at vi er oppmerksom på denne problematikken.

.....

KRISTIAN HALSE:

Folks innstilling til utviklingshjelp kan vere nedslående. Skattefrustrerte borgarar ser på u-landsskatten som eit utpekulert tillegg. Ofte blir det argumentert om uansvarlege politikarar let att augo for problema her til lands, og leikar sosiale vergjerds menn i fjerne land. Atter andre har ei meir lunken innstilling. Dei veit ein del om verdsomfattande hjelpe- og samarbeidstiltak, og kjenner ei viss plikt.

Det er ikkje rett å seie at denne innstillinga karakteriserer dei ein misvisande kallar verdisolerte nasjonalistar. Du møter den like snart hos såkalla verdsborgarar, som talar om forpliktande internasjonalt samarbeid. Eg vil med dette ha sagt at verdsomfattande toleranse og solidaritet, så langt vi kan bruke dette uttrykket, ikkje er garantert verken med eit EF eller andre internasjonale blokker.

Det er rett som representanten Guftorm Hansen sa, at det er ein fundamental mangel på solidaritet. Det må ein ny mentalitet til. Den mentaliteten kan vi i dag møte hos ein del av den unge generasjonen, som både veit av sine eigne landegrensar og utviklingslanda.

Parallelt med dette kan ein observere at utkantbuaren ikkje er fjernare frå samarbeidstiltak med u-land enn sentrums- og byfolk. Tvert om vil eg tru at urbaniseringa har trekk som svekker ei god u-landsinnstilling.

Det er rett at det manglar mykje på opplysning. Prisverdige tiltak kan eg vise til, t.d. i kringkastinga, der medarbeidarar har gjort ein bra innsats på dette feltet.

Dei programma som aller mest har fanga folks interesse, har kanskje likevel ikkje skapt ny forståing for utviklingshjelpa. Eg tenkjer her på spesielle og akutte tilfelle som Biafra og Bangladesh. Desse programma har til dels sådd ein viss skepsis, t.d. med inntrykk av dårleg organisert hjelpearbeid og mat og medisiner som ikkje kom fram. Dette har kanskje til

(Kristian Halse)

ein viss del vorte overført på forestillinga om u-hjelpe hos ein del.

Pressa har ei sentral rolle i opplysningsverksemda. Pressa kan òg vere eit viktig kritisk element, og ho er det. Faren er at ho kan hamne i det skandalebetonte, og da gir ho billeg næring til u-landsskeptikarane.

Det er rett, som både meldinga og innstillinga understrekar, at her har skolen ei stor gjerning å gjere. Mange og delvis kryssande interesser set i dag si lit til skolen. Vi kan med godt samvett skjere bort mangt, om vi dermed kunne levandegjere u-landa for våre barn og vår ungdom, slik at dei kjende moralsk og handlingsretta ansvar. Kva anna skal vi forresten med vår skole i dag, om vi vil ta konsekvensen av verdssituasjonen? Gledelig har det vore å konstatere korleis korte kurs om t.d. FN's hjelpe- og samarbeidstiltak har slått inn og fenga i gymnasklasser.

Lat meg her-skyte til at fredskorpsdeltakarar burde ha vore langt meir nytta i informasjonsverksemda om u-landa. Elles er det så at dei fleste unge skulle kjenne gapet mellom den rike og fattige verda. Dei skulle kjenne behovet for hjelp og samarbeid. Dei veit om nød, lidning og massedød. Men det har i vår teknifiserte kvardag vorte noko som mange lever ganske lett med, utan nedsett matlyst. Vender vi oss frå denne problemfylte verda til vår heimepolitikk, står vi somtid overfor reine bagatellar, som i partipolitisk haking blir gjorde til overhendige problem, t.d. om kva slags parti som er det flinkaste når det gjeld u-hjelpe, kva parti som har best forståing for dette. Dette er menneskeleg. Men så langt er det altså mellom oss og u-landa.

JOHAN ØSTBY:

.....
.....

Er det politisk mulig å utrappe opp u-hjelpen til et nivå som ligger tre ganger høyere enn det nivå som velgerne allerede anser for å være for høyt? Mitt svar var følgende: Det er mulig såfremt man kan klare å snu opinionen tilstrekkelig.

Jeg brukte nesten hele mitt innlegg i formiddag på å utvikle tanker om hvordan dette kan gjøres. Jeg karakteriserte det som en hovedoppgave. De mange som har beskjeftiget seg med mitt innlegg, må være uenige i at det her foreligger en formidabel oppgave, eller de må mene at politikken akkurat på dette felt kan formes helt ut uten hensyn til hva opinionen mener. Det foreligger også en tredje mulighet: Det er mulig at de ikke hørte etter hva jeg sa.

Jeg oppsummerer derfor følgende konsentrat av mitt syn: Jeg har i komiteen og i debatten sluttet meg til den opptrappingsplan som foreligger. Jeg har konstatert at en målsetting alene er uten verdi hvis den ikke fullt ut eller tilnærmet kan oppfylles. Hvis man vil oppfylle en politisk målsetting, må man skape de forutsetninger som gjør dette politisk mulig. I dette tilfelle består oppgaven i å endre en trend i opinionen. Jeg har forsøkt å påvise hvordan man gjennom den måte bistandspolitikken drives på, har det beste instrument til å påvirke opinionen i riktig retning. Jeg har gitt uttrykk for håp om at dette kan lykkes. Da kan vi også klare å oppfylle målsettingen.

Hvis jeg hadde vært uenig i målsettingen, hadde jeg gitt uttrykk for det i innstillingen. Jeg er enig i målsettingen, og vil fortsette å arbeide for at den kan oppfylles. Men under dette arbeid må jeg fortsatt beskjeftige meg med elementer som kan tjene til å få opinionen til å godta målsettingen. Jeg har liten tro på at vi i motsatt fall vil lykkes i å omgjøre målsettingen til realiteter.

JAKOB AANO:

.....
.....

Eg er òg glad for hr. Østbys innlegg no, der han gav uttrykk for at ei målsetjing som kan oppfyllast, var ei målsetjing i samsvar med den han har gått inn for i fleirtalsinnstillinga. Det som skapte — skal vi seia — misforståinga, var dette som for så vidt no er oppklåra, nemleg at det skulle vera slik at dersom vi ikkje får opinionen i alle fall tilnærma med på dette, må vi gi oss, for vi kan ikkje gå mot opinionen i ei sak som denne. Der vil eg for min part presisera at eg trur at akkurat her har vi ei sak der vi må gå føre opinionen. Det er klart at vi må gjera alt vi kan

(Jakob Aano)

for å få opinionen med, og eg trur vi skal makta å få opinionen med etter kvart. Men eg trur som sagt at vi må gå føre opinionen, fordi vi har plikt til å ha betre innsikt i desse forholda, og vi kan kanskje i fleire år framover risikera å stanga mot ein vegg i opinionen, og likevel må vi ikkje gi oss eller fira på målsetjinga.

Det er vel berre ein nyanseskilnad i oppfatningane, og i sak vil eg då velja å sjå det slik at vi her i huset er samde i store drag, og det synes eg er eit stort framsteg og ein gledeleg ting.

.....

TRYGVE BRATTELI:

Jeg er litt forbauset over denne prosentdiskusjonen i den form den periodevis har fått i løpet av debatten her i dag. En kan jo nesten få et inntrykk av at denne prosenten som her diskuteres, er noe som har dannet seg ved at partigruppene i Stortinget har sittet i hvert sitt rom og tenkt på et tall, funnet en prosent og lett etter en metode til å stille seg i posisjon i forhold til hverandre når det gjaldt å stille opp en prosent for u-hjelpen. Alle må jo være klar over at det er et fullstendig skjevt bilde av det som er forhistorien til at en her opererer med en prosent.

Prosenten stammer ikke fra grupperommene her i Stortinget. Prosenten er oppstått ved at for vårt som for svært mange andre land i verden gjelder det at det er gjennom FN's arbeid i denne sak at inspirasjonen kom til en sterk opptrapping av u-hjelpen, og det er gjennom FN's arbeid for å inspirere landene til en felles innsats at en også har brukt en prosent, for å illustrere hva en mener denne felles innsats fra de forskjellige land skal være for at det skal være en rimelig, jevnbyrdig innsats. Det er ikke noe som er funnet på i dette hus. Det problemet vi er stilt overfor, og som behandles i komiteens innstilling, er jo hvilken vekt vi skal legge fra vårt lands side — vårt land, som er et av de rike land, et av i-landene — på så vidt mulig å følge opp det som er stilt opp som en felles internasjonal målsetting gjennom FN's vedtak.